

Секція: 1. Розвиток національних економічних систем в умовах глобалізації.

Пилипенко В.В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки
Сумський національний аграрний університет

Пилипенко Н.М.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки
Сумський національний аграрний університет

Структурна політика України в умовах глобалізації в контексті формування моделі соціально-орієнтованої економіки

Формування нової моделі економічного розвитку національної економіки та пристосованість її до нових викликів в умовах глобалізації значною мірою залежить від структури економіки. Структурні диспропорції унеможливають створення в Україні ефективної моделі економічного розвитку та входження її в світовий економічний простір в якості країни-виробника високотехнологічної продукції. Стрімкий розвиток більшості країн забезпечувався ефективними структурними трансформаціями на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу та політики раціонального використання ресурсів. Передумовою структурних зрушень є невідповідність сучасного стану економічної системи потребам, які виникли в зв'язку зі змінами в процесі її розвитку. Вітчизняна економіка виявилася неспроможною конкурувати на світовому ринку високотехнологічних товарів, що пов'язано із технологічною відсталістю вітчизняних підприємств, досить значною ресурсомісткістю вітчизняної промислової продукції, слабкістю інституційного середовища та відсутністю виваженої державної економічної політики. Незбалансований розвиток галузей національної економіки, спад виробництва та посилення впливу зовнішніх чинників в умовах економічної кризи призвели до втрати соціальної орієнтації та поглиблення негативних процесів в економіці. Соціальні проблеми в нашій країні пов'язані, в основному, з сировинною спрямованістю структури національної економіки, що з однієї сторони

призводить до втрати робочих місць та відповідно до зниження доходів, а з іншої сторони – до ненасичення вітчизняного ринку товарами кінцевого споживання та продуктами харчування, що негативно позначається на рівні життя населення.

Структурні трансформації в сучасних умовах інтеграції національних економік в світовий економічний простір тісно пов'язані із станом міжнародного поділу праці. Тому підхід до аналізу структури економіки в умовах глобалізації лише з точки зору впливу ендогенних факторів втрачає свою актуальність, а на перший план виходить дослідження в залежності від місця національної економічної системи в світовій економіці. Для аналізу структурних перетворень важливе значення має структура зовнішньої торгівлі. Для розвинених країн характерним в структурі експорту є переважання високотехнологічної продукції, в той же час в структурі експорту країн що розвиваються значну долю займають сировинні ресурси. В товарній структурі вітчизняного експорту найбільшу питому вагу в останні роки займають недорогочінні метали та вироби з них. Розвиток науково-технічного потенціалу промислового сектору України характеризується незадовільними тенденціями, що обумовлено низьким рівнем активності промислових підприємств щодо створення передових виробничих технологій, ще свідчить про низький рівень задоволення виробничих потреб промислових підприємств у технологіях та технологічних процесах, створених на основі найновіших вітчизняних науково-технічних досягнень. За 2005-2010рр. частка підприємств галузей, в яких зосереджено високотехнологічні виробництва, у загальній кількості промислових підприємств, у придбанні іноземних технологій скоротилась з 42,5% до 16,9%, тоді як частка підприємств металургії зросла з 4,5% до 28,2%, що свідчить про переміщення акценту розвитку науково-технічного потенціалу з підприємств, на яких виробляється продукція з високою доданою вартістю, в бік промислових виробництв, які мають низькотехнологічне та сировинне спрямування [1].

Деіндустріалізація національного господарства продовжує поглиблюватися. Питома вага промисловості, особливо переробної, у структурі ВВП постійно скорочується, на добувну промисловість і низькотехнологічні виробництва переробної промисловості припадає близько 60% чистих доходів від реалізації промислової продукції, а на середньо-високотехнологічні та високотехнологічні – менш як 15%. [2].

Важливим кроком у напрямку побудови нової моделі економічного розвитку, заснованої на інвестиційних засадах, глибокій інтеграції промислового потенціалу з екологічною та соціальною складовими виробничого процесу стало підписання та ратифікація Угоди про асоціацію та поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, що відкриває нові можливості для української економіки, але одночасно з цим вимагає здійснення всеохоплюючої модернізації виробництва. Імплементация Угоди про асоціацію з ЄС потребує від України роботи над формуванням та реалізацією власної промислової політики, яка була б націлена на здійснення нової індустріалізації економіки. [2]. Реалізація євроінтеграційних намірів України стане можливою лише за умови випереджального нарощування та ефективного спрямування значних інвестиційних ресурсів у розбудову промисловості, особливо галузі машинобудування, стрімкий розвиток якої є необхідною передумовою забезпечення структурних зрушень у інших галузях української промисловості. Згідно графіка Додатку III до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС Україна зобов'язалася протягом 2-3 років (для деяких секторів 5 років) привести своє законодавство у 27 сферах у відповідність з законодавством ЄС. Недивлячись на активізацію даних процесів в Україні, ступінь впровадження європейських стандартів на українських підприємствах залишається недостатнім, що становить значну загрозу майбутньому розвитку галузі. Перспективи модернізації вітчизняного машинобудування на основі запровадження європейських стандартів значним чином залежатимуть від спроможності держави сприяти залученню у галузь інвестицій міжнародних ТНК, кредитів міжнародних фінансових організацій, ініціювати спільні

інвестиційні проекти у стратегічних галузях машинобудування, а також проекти міжнародної технічної допомоги та міжнародного науково-технічного співробітництва[3].

Стратегічною метою здійснення структурної політики в умовах глобалізації економічних процесів повинно стати досягнення таких структурних пропорцій, які дадуть можливість створити в Україні модель соціально-орієнтованої економіки на інноваційній основі. Модель економічного розвитку для України має бути орієнтована на сприяння становленню та забезпечення працездатним верствам умов для самостійного підвищення власного добробуту. Так як переваги у конкуренції створюються значними вкладеннями у людський капітал зосередження соціального ефекту структурної політики має відбуватись навколо двох напрямів: реалізація трудового потенціалу – як потужного ресурсу національного рівня та як джерела добробуту економічно активної частини населення; забезпечення належної якості життя – надання соціальних послуг, розвиток соціальної інфраструктури, поліпшення інфраструктури життєзабезпечення тощо. [4]

Пріоритетними напрямками структурної трансформації в контексті формування нової моделі економічного розвитку повинні стати:

- орієнтація на розвиток високотехнологічних виробництв, створення умов для спрямування інвестиційних ресурсів у впровадження сучасних технологій виробництва, нарощування у структурі виробництва частки кінцевої продукції з високою доданою вартістю. Розвиток даних галузей дасть можливість підвищити ефективність функціонування та соціальну спрямованість національної економіки, так як створення робочих місць можливе перш за все в галузях, які орієнтовані на кінцеве виробництво товарів і послуг.

- підвищення конкурентоспроможності національної економіки шляхом ефективного використання економічного потенціалу, впровадження енергозберігаючих технологій та підтримки з боку держави інноваційного розвитку підприємств.

- розвиток внутрішніх ринків, стимулювання зростання внутрішнього попиту на продукцію вітчизняних підприємств з метою підвищення якості життя населення, яке в зв'язку з девальвацією вітчизняної валюти не має доступу до ринку якісних імпортованих товарів, аналогічні вітчизняні товари або відсутні взагалі або мають набагато гірші споживчі якості. Тобто, зростання виробництва в галузях, які виробляють споживчі товари-замінники, орієнтовані перш за все на внутрішній ринок. Тому, стратегія імпортозаміщення, яка була присутня при здійсненні активної структурної політики при реформуванні економік нових індустриальних країн, повинна стати першочерговою;

- спрямування реформ на ефективне використання людського потенціалу, збільшення рівня фінансування наукових досліджень.

Інструментарій структурної політики повинен підбиратися адекватно напрямкам економічного розвитку країни на певному етапі з врахуванням дії зовнішніх та внутрішніх чинників.

Література:

1. Щодо розвитку науково-технічного потенціалу промислового сектору України. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://www.niss.gov.ua>

2. Асоціація з ЄС диктує необхідність відродити промисловість «Дзеркало тижня. Україна» №38, 9 жовтня 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/promyshliennost/asociaciya-z-yes-diktuye-neobhidnist-vidroditi-promislovist-.html>

3. Пріоритети інвестиційного забезпечення структурних реформ у промисловості України. – К.: НІСД, 2014. – 57 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/strukt_ref-1c985.pdf

4. Формування моделі економічного розвитку України у післякризовому світі. – К.: НІСД, 2013. – 65 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.niss.gov.ua/public/File/2012_table/1218_dop_new.pdf